

Maarit Hakkarainen ja Hanna Koistinen

Saman kolikon kaksi puolta

Yhteisöllisyys ja yksilöllisyys nuorisokodin hoito- ja kasvatustyössä

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi AMK

Sosiaaliala

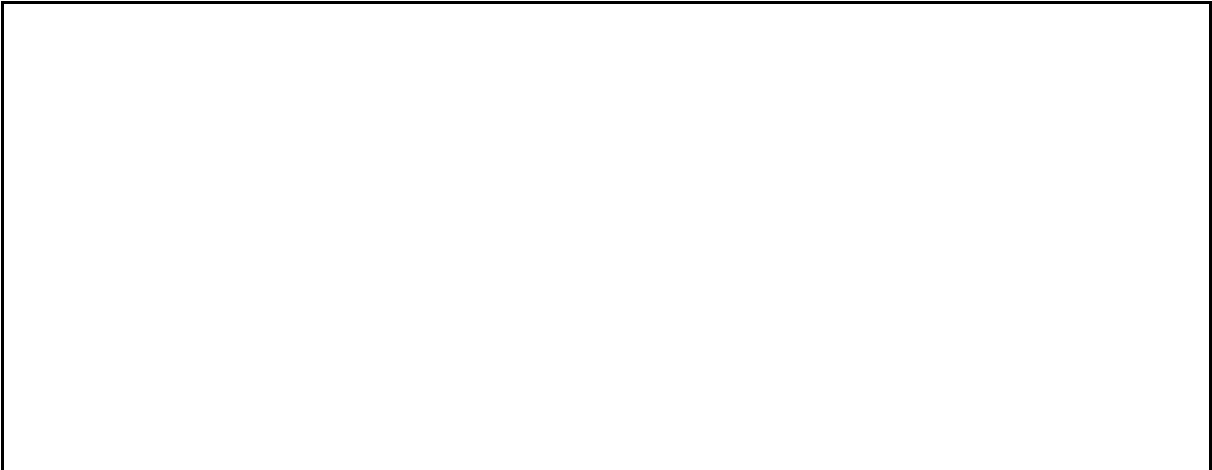
Opinnäytetyö

28.10.2013

Tekijät Otsikko	Maarit Hakkarainen, Hanna Koistinen Saman kolikon kaksi puolta
Tutkinto	Sosionomi AMK
Koulutusohjelma	Sosiaaliala
Suuntautumisvaihtoehto	Sosiaaliala
Ohjaajat	Lehtori Jukka Törnroos Lehtori Sylvia Tast
<p>Opinnäytetyömme aiheena on selvittää yhteisöllisyyden ja yksilöllisyyden huomioimisen merkitystä kahdessa Kalliolan settlementin nuorisokodissa. Tarkoituksenamme on tutkia, miten yhteisöllisyys ja yksilöllisyys ilmenevät nuorisokodeissa tehtävässä hoito- ja kasvatustyössä, sekä millainen merkitys näiden huomioimisella on nuoren kasvuun ja kehitykseen. Molemmat nuorisokodit tarjoavat hoitoa 13–17-vuotiaille nuorille.</p> <p>Opinnäytetyömme on laadullinen tutkimus. Keräsimme aineiston puolistrukturoiduilla ryhmähaastatteluilla. Tutkimme aihetta ohjaajien näkökulmasta. Halusimme kartoittaa, mitä merkityksiä ohjaajat näkevät yhteisöllisyydellä ja yksilöllisyyden huomioimisella nuorisokodissa tehtävässä työssä. Lisäksi tutkimme kokevatko ohjaajat näiden kahden arvon välillä olevan ristiriitaa arjen tasolla. Haastattelimme yhteensä yhdeksää ohjaajaa, sekä molempien nuorisokotien hoitotyön vastaavia. Analysointimenetelmänä käytimme teemoittelua.</p> <p>Työmme teoreettisena viitekehyksenä ovat yhteisöllisyys, yksilöllisyys, lastensuojelu sekä sosiaalipedagogiikka. Teoreettinen lähtökohtamme on, että yksilöllisen hoidon lisäksi nuorisokodin nuorten ja aikuisten muodostamaan yhteisöön kuulumisen voi parhaimmillaan tukea nuoren kasvua ja kehitystä.</p> <p>Sekä nuoren yksilöllisyyden huomioimista, että yhteisöllisyyttä pidettiin tärkeinä käytännön työtä ohjailevina arvoina. Kaikki ohjaajat kokivat nuorisokodeissa vallitsevan yhteisöllisyyttä. Näkemykset siitä, ovatko yhteisöllisyys ja yksilöllisyys arjen tilanteissa ristiriidassa keskenään, jakoivat työntekijöiden mielipiteitä.</p>	

Avainsanat	sosiaalipedagogiikka, yhteisöllisyys, yksilöllisyys, lastensuojelu

Authors Title Number of Pages Date	Maarit Hakkarainen and Hanna Koistinen Two Sides of the Same Coin 36 pages Autumn 2013
Degree	Bachelor of Social Services
Degree Programme	Social Services
Specialisation option	Social Service
Instructor(s)	Jukka Törnroos, Senior Lecturer Sylvia Tast, Lecturer
<p>The aim of our thesis was to find out how individuality and communality appeared in two youth homes of Kalliolan Setlementti. Our purpose was to examine how individuality and communality appeared in employees' way to do their care and parenting work in a youth home. We wanted to find out how these two values affected the growth of adolescents. The youth homes where the thesis was conducted provide care to 13-17-year-old adolescents. Our thesis was a qualitative study. We collected our material by organizing group interviews and we used the semi-structured interview method. We wanted to survey how employees experienced the meaning of individuality and community in a youth home. We also wanted to find out if there were some incongruities between these two values in everyday work. We wanted to know employees' viewpoints. We interviewed nine employees and youth home managers. As our analyzing method we categorized the material into various themes. The theoretical frame of our thesis comprised individuality, communality and child welfare. Our theoretical basis was that individual care together with being part of youth home community could strengthen the growth of adolescents. The results of our thesis showed that individuality and community were both considered important values that guided employees' work. Every employee felt that there was some communality in the youth home. Some employees found some incongruities between individuality and communality and others did not see any incongruities.</p>	

Keywords	communality, individuality, child welfare, social pedagogy
----------	--

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Yksilöllisyys	2
2.1	Temperamentti	2
2.2	Persoonallisuus	3
2.3	Yksilöllisten piirteiden tunnistaminen	4
3	Yhteisö	5
4	Yhteisöllisyys	6
5	Sosiaalipedagogiikka	7
6	Lastensuojelu	8
6.1	Lapsen etu	9
6.2	Lastensuojelun palvelut	9
6.3	Sijoitus	9
7	Valtakunnalliset sijaishuollon laatukriteerit	10
8	Opinnäytetyön toteutus	11
8.1	Tutkimusongelma	11
8.2	Teemahaastattelu	12
8.3	Aineiston analyysi	12
8.4	Tutkimuksen luotettavuus	13
8.5	Tutkimuksen eettisyys	14
9	Tulokset	15
9.1	Yksilöllisyys	16
9.1.1	Yksilöllisen huomioimisen hyödyt	16
9.1.2	Miten tunnistaa nuoren yksilölliset tarpeet	18
9.2	Yhteisöllisyys	18
9.2.1	Mitä yhteisöllisyys on	18
9.2.2	Nuorisokodissa koettu yhteisöllisyys	21
9.2.3	Haasteet yhteisöllisyydelle	23
9.3	Yhteisöllisyyden ja yksilöllisyyden merkitys syrjäytymisen kannalta	23
9.4	Yhteisöllisyyden ja yksilöllisyyden yhteensovittaminen	26

9.4.1	Miten ristiriita ratkaistaan	29
9.4.2	Tasapainoilu	30
9.4.3	Kun yhteisöllisyys menee yksilöllisyyden edelle	31
9.5	Omaohjattavan paikka yhteisössä	32
10	Johtopäätökset	33
11	Pohdinta	34
12	Lähteet	35

1 Johdanto

Sekä yksilöllisyys että yhteisöllisyys ovat keskeisiä arvoja lastensuojelun sijaishuollossa. (Laituriprojekti, Sijaishuollon neuvottelujen julkaisuja 18, 2004:19-22,29.) Toisinaan nämä kaksi arvoa tuntuvat kuitenkin käytännössä olevan ristiriidassa keskenään, eikä kummankaan arvon asettaminen etusijalle tunnu itsestään selvältä. Opinnäytetyössämme selvitämme, millaiset tilanteet nuorisokodeissa aiheuttavat vaikeuden näiden kahden arvon yhteensovittamisessa ja miten nämä tilanteet ratkaistaan. Selvitämme myös, miten yksilöllisyyden ja yhteisöllisyyden tukeminen vaikuttaa nuoren kasvuun ja miten nämä kaksi arvoa näkyvät hoito- ja kasvatustyössä.

Opinnäytetyössämme tutkimme kahta eri Kalliolan Kannatusyhdistys ry:n nuorisokotia. Kalliolan kannatusyhdistys ry kuuluu monialayhdistykseen, Kalliolan settlementtiin Kalliolan Senioripalvelusäätiön ja Kalliolan nuoret ry:n ohella. Nuorisokodit, joihin tutkimus tehtiin, ovat seitsemänpaikkaisia lastensuojelulaitoksia 13-17-vuotiaille nuorille. Molemmilla nuorisokodeissa työskentely pohjautuu Kalliolan settlementin arvoihin, joita ovat erilaisuuden hyväksyminen, luottamus ihmisen ja yhteisön kykyyn ratkaista itsenäisesti ongelmia, tasa-arvoisuus ja yksilön oikeuksien kunnioittaminen.

Toteutimme tutkielmatyypin opinnäytetyömme haastatteleamalla nuorisokotien työntekijöitä ja kahta hoitovastaavaa. Tutkimusmenetelmänä käytimme puolistrukturoitua teemahaastattelua. Haastattelut järjestettiin ryhmähaastatteluina nuorisokotien omissa tiloissa. Analysointimenetelmänä käytimme teemoittelua.

Työmme aihe koettiin tärkeäksi myös työelämän puolelta. Ohjaajat pitivät tärkeänä aiheesta keskustelemista. Osa ohjaajista koki yksilöllisyyden ja yhteisöllisyyden yhteensovittamisen haastavana ja osan mielestä näiden kahden arvon välillä ei ollut varsinaista ristiriitaa. Molemmat arvot koettiin tärkeäksi ja nuoren hoitoa ja kasvua tukeviksi. Kaikki ohjaajat kokivat nuorisokodeissa olevan jonkin verran yhteisöllisyyttä.

2 Yksilöllisyys

1960-luvulta alkaen yksilöllisyyden korostaminen on alkanut yleistyä. Ihmisen on oltava erilainen kuin muut ja vaalittava autenttisuuttaan löytämällä oma tyyli ja tekemällä omia valintojaan. Ihmisen on löydettävä elämässään ”oma juttunsa”. Nuorten kasvun ja identiteetin kannalta ilmiö on tärkeä: nuori etsii tasapainoa olla erilainen kuin muut, mutta myös riittävän samanlainen. (Nivala, Saastamoinen 2010: 16)

Hyvinvointiyhteiskunnassa vastuu onnistumisista, epäonnistumisista ja riskeistä säilytetään yhtä enemmän yksilöille. Ihmisen on yhä vaikeampi selviytyä kilpailussa, ellei hän kykene hankkimaan itselleen resursseja, opi markkinoimaan itseään ja olemaan lojaali vain omalle itselleen. Voittaja-häviöjä-asetelmassa nuori saattaa kokea helposti, etteivät omat taidot riitä, mikä saattaa johtaa arveluttaviinkin työehtoihin alistumiseen ja nöyrytykseen. Nuorisokasvatuksen haasteena yksilöllistetyssä kulttuurissamme on tukea nuorta kasvamaan vahvaksi yhteisön jäseneksi. (Nivala, Saastamoinen 2010:17)

Yksilöllisyyden määritelmä

Lukuisat filosofit, biologit, psykologit ja sosiologit ovat pyrkineet avaamaan yksilöllisyyden käsitettä (Kaipio 1999: 17). Yksinkertaisuudessaan biologisesta näkökulmasta yksilö tarkoittaa yhtä toista erillistä ihmistä (Saukkonen 2003: 21).

2.1 Temperamentti

Liisa Keltikangas-Järvinen on kehittänyt temperamenttiteorian, joka kuvaa ihmisen yksilöllisyyttä. Temperamentti on ihmisen synnynnäinen biologinen ominaisuus, joka tekee jokaisesta yksilön. Temperamentti määrää ihmisen käyttäytymistyylin, se on ihmisen yksilöllinen tapa reagoida asioihin. (Keltikangas-Järvinen, 2004: 10.) Temperamentti selittää, miksi ihminen reagoi asioihin omalla tavallaan, miksi esimerkiksi jotkut ihmiset ovat kiinnostuneita solmimaan uusia ihmissuhteita ja toiset eivät. Ihmisen ominaisuudet, kuten ujous ja syrjäänvetäytyminen ovat myös temperamentti-omaisuuksia. (Raina, Haapaniemi 2005:11.)

Yksilöllisyyden huomioiminen on tärkeä osa kasvatustyötä. Jotta yksilöllisyys voidaan huomioida, on ymmärrettävä erilaisia temperamentteja, sekä opittava tuntemaan ja hyväksymään lapsi omana itsenään. Jotta lapsi kasvaa sopeutuvaksi, itsensä hyväksyväksi, sosiaaliseksi ja stressiä sietäväksi aikuiseksi, toisia temperamentti-omaisuuksia tulee tukea ja toisia heikentää. Yksilöllisyys pitää kuitenkin ymmärtää myös siten, että jos lapsi on temperamentiltaan ujo, hänestä ei välttämättä tule kasvatuksen avulla yhtä

sosiaalista kuin hänen aktiivinen ikätoverinsa saattaa olla. Kun ymmärtää, että tietynlainen käytös johtuu lapsen temperamentista, kasvatustyökin on helpompaa. Esimerkiksi, jos lapsi hermostuu tietyissä tilanteissa, on kasvattajan helpompi olla hermostumatta. Temperamentin ymmärtäminen ei kuitenkaan tarkoita, että lapsi saa käyttäytyä, miten haluaa, vaikka käytös olisikin perusteltavissa hänen temperamentillaan. (Raina, Haapaniemi 2005:11, Keltikangas-Järvinen 2004: 11.)

Yksilöllisyyden huomioiminen on tärkeää lasten tasapuolisen kohtelun vuoksi. Tasapuolinen kohtelu ei tarkoita automaattisesti, että kaikkia kohdellaan samalla tavalla, vaan sitä, että lapsen ominaislaatu huomioidaan eri tilanteissa. Jos lapsi esimerkiksi on ujo ja tottuu hitaasti uusiin ihmisiin, uuteen päiväkotiin asettuminen voi olla erittäin haastavaa. Lapsi tarvitsee vierelleen tutun aikuisen, johon luottaa ja jonka kanssa opetella kohtaamaan tuo uusi tilanne. Kuitenkaan muidenkaan lasten vanhemmat eivät jää päiväkotiin, joten tilanne näyttäytyisi epätasapuolisena. (Keltikangas-Järvinen 2004: 27.) Tällöin lapsen yksilöllisyys jätetään huomioimatta.

2.2 Persoonallisuus

Yksilöllisyyteen liittyy myös ihmisen persoonallisuus. Temperamentti eroaa persoonasta siten, että temperamentti piirteet ilmenevät jo varhain ja ovat ihmisen biologista perustaa, kun taas persoonallisuus muovaantuu ympäristöntekijöiden kuten kasvatuksen, yhteisön odotuksien ja kulttuurin normien ja arvostuksien vaikutuksessa. Sekä temperamentti että persoonallisuus voivat molemmat muovautua ympäristön vaikutuksessa. (Keltikangas-Järvinen 2004: 36.)

Temperamentti on ihmisen persoonallisuuden lähtökohta, eikä sitä voi määrittää hyväksi tai pahaksi. Se saa aina merkityksensä jossain kontekstissa, jossa siltä odotetaan jotain, jolloin se sopii tai ei sovi kontekstiinsa. Ihmisen persoonallisuus on ympäristön muovaaman temperamentin lopputulos. Jotta ihmiset voisivat elää ja toimia yhdessä, ympäristön pyrkimyksenä on muovata erilaisista ihmisistä käytökseltään, arvo maailmaltaan ja tavoitteiltaan samankaltaisia. Jos jokainen on oma yksilönsä, yhteiskunta ei voi toimia. Äärimmäinen yksilöllisyys pyritään minimoimaan, jotta yhteisöjä voisi syntyä. Lapsille opetetaan samat elämisen mallit. Kasvatuksen pyrkimys on tukahduttaa ääripäät ja muovata ihmisistä keskenään jokseenkin samanlaisia siitä huolimatta, että kaikissa kasvatusohjelmissa yksilöllisyyttä korostetaankin. (Keltikangas-Järvinen 2004: 40.)

2.3 Yksilöllisten piirteiden tunnistaminen

Ihmisen käyttäytymisestä tehdään hyvin helposti johtopäätöksiä arkielämässä. Ihminen arvioi muita oman sisimpänsä perusteella, eli olettaa helposti toisen ihmisen ajattelevan samalla tavalla, kuin itse ajattelisi käyttäytyessään tietyllä tavalla. Sama teko saattaa johtua lukuisista erilaisista syistä, mutta ihmiselle on luontaista ja turvallista selittää tekojen taustasyyt itselleen.

Myös ulkoinen olemus vaikuttaa arvioon ja johtopäätöksiin, sillä useasti ulkonäöstä voi päätellä jotain ihmisen persoonasta. On kuitenkin muistettava, että ulkoisella olemuksella voi peittää sisimmästään jotain niin halutessaan. Sosiaalinen oppiminen ja itsetietoisuus vaikuttavat myös persoonaan ja vaikeuttavat temperamenttipiirteiden tunnistamista. Vaaditaan herkkyyttä nähdä helposti havaittavien tekijöiden läpi sellaisia vihjeitä, joita ei ole helppoa nähdä tai tulkita oikein. On muistettava, että toisen käyttäytymisen ja ulkonäön perusteella voi tehdä hyvin rajallisia johtopäätöksiä siitä, mitä toinen ajattelee. Virheellisistä johtopäätöksistä saattaa seurata haittaa ihmissuhteille. (Raina, Haapaniemi 2005: 19,22,43; Keltikangas-Järvinen 2004: 41.)

Yksilöllisten piirteiden ymmärtämiselle haasteena ovat erilaiset kasvatusihanteet, jotka ovat sidoksissa aikaan, paikkaan, kulttuuriin ja kasvattajiin. Ihanteet ja kasvattajien omat arvostukset saattavat vaihdella nopeasti. Ihmiseen liitettävät positiiviset ja negatiiviset ominaisuudet ovat useasti sidoksissa kulttuuriin ja ympäristöön.

Pienet lapset oppivat omasta kulttuuristaan arvot, ihanteet ja erilaiset arvostukset yleensä jäljittelemällä ja asettamatta niitä kyseenalaisiksi. Lapsi ottaa arvoja vastaan yleensä henkilöltä, joka on hänelle läheinen, auktoriteetti, ja jonka hän kokee mukavaksi. Lapsen käytöksestä voi usein päätellä, millaiset arvot hänen kotonaan on. Esimerkiksi miten lapsi kohtelee muita ihmisiä, heijastuu usein hänen kotinsa sosiaalisista arvoistaan. (Raina, Haapaniemi 2005: 32)

Kasvattajalla itsellään saattaa olla myös omia arvostuksia: jos hän on itse ulospäin suuntautuva ja nopea toimissaan, hän saattaa nähdä nämä piirteet myös kasvatettavassa positiivisina. Vastaavasti hidastempoinen ja rauhallinen tyyli voivat hänestä tuntua huonoilta ominaisuuksilta. Mitä lähempänä lapsen ominaisuudet ovat hänen temperamenttiaan ja persoonallisuuttaan, sitä tarkempi on oltava omien asenteiden ja arvostustensa kanssa. Kasvattajan on siis oltava hyvin tietoinen omista arvostuksistaan ja rajoituksistaan kohdellakseen jokaista lasta tasavertaisesti ja heidän yksilöllisyyttään kunnioittaen. (Raina, Haapaniemi 2005: 21)

3 Yhteisö

Yhteisö koostuu ryhmästä ihmisiä, joita yhdistää jokin. Yhdistävä tekijä voi olla esimerkiksi yhteinen päämäärä tai muu tarkoitus. Yhteisön jäsenet ovat keskenään vuorovaikutuksessa. Ensimmäinen yhteisö, johon ihminen kuuluu, on perhe. Elämänkaaren varrella ihminen kuuluu useisiin eri yhteisöihin, joista osan hän voi valita itse, kuten harrastusryhmään tai työyhteisöön kuulumisen.

Lehtosen mukaan ihminen on "perusluonteeltaan sosiaalinen olento, jonka luontainen toimintaympäristö on yhteisö" (Lehtonen 1990, 30). Yhteisöön kuulumisen voidaan nähdä ihmisen perustarpeena. Lehtonen jakaa yhteisöllisyyden toiminnalliseen ja symboliseen yhteisyyteen. Yhteinen toiminta ei ole ainoa yhteisöllisyyttä luova tekijä vaan se voi perustua esimerkiksi yhteenkuuluvuuden tunteeseen tai tiettyyn aatteeseen tukeutumiseen. (Lehtonen 1990: 23-25)

Yhteisöön kuuluva yksilö on yhteisönsä jäsen. Jäsenyyttä leimaa johonkin kuulumisen tunne. Jäsen on omakohtaisessa suhteessa muiden yhteisön jäsenten kanssa. Yhteisöön kuulumattomien ja yhteisöön kuuluvien välillä nähdään raja. Yhteisön jäsenyys vahvistaa yksilön psyykkistä turvallisuutta ja kokemusta samaistua yhteisöön tai sen jäseniin. Yhteisöillä on myös usein heitä yhdistävä symboli. (Hyyppä 2002, 25–26.)

Yhteisö voi olla abstrakti, kuviteltu tai konkreettinen ihmisyyhteisö. Siihen voi kuulua ihmisiä hyvin paljon tai vähän. Perhe on tyypillinen lähiyhteisö. Ihminen ei voi pitää itseään erillisenä ja ymmärtää olevansa yksilö ilman yhteisöä. Inhimillisyys kehittyy yhteisössä, sillä ajatukset, asenteet ja arvot syntyvät yhteisössä ja ovat suhteessa yhteisöön. (Saukkonen 2003: 22; Kaipio 1999: 17).

Hyvinvoinnin kannalta on oleellista, että yhteisöt perheistä oppilaitoksiin ja työyhteisöihin toimivat yksilöitä kehittävinä ja kasvattavina. Jotta maailma ei muuttuisi entistä eriarvoisemmaksi, kovemmaksi ja epäinhimillisemmäksi, yksilöllisyyttä korostavassa maailmassa on huolehdittava yhteisöllisyydestä entistä tarkemmin. (Kaipio 1999,s.9)

Liisa Raina ja Rauno Haapaniemi toteavat kirjassaan Yksilöt yhdessä, että yhteisöllisyyttä ja yksilöllisyyttä ei pitäisi nähdä toistensa vaihtoehtoina, sillä molemmat kasvuprosessit tukevat toisiaan toimiessaan kunnolla. Näiden kahden arvon tasapainottami-

nen on kasvatustyön tehtävä. Yhteisö toimii hyvin, kun sen jäsenet kunnioittavat toisiaan. Yhteisön jäsenten yksilöllisyys on rikkautta, joka mahdollistaa yhteisön kehittymisen. (Raina, Haapaniemi 2005:10,11).

Leena Eräsaaren mukaan yhteisöllisyydellä on kolme perusedellytystä. Ensimmäinen edellytys on, että ihmiset ovat läsnä ja heillä on aikaa toisilleen. Toiseksi yhteisöllisyyteen kuuluu ajan lisäksi myös paikka. Kolmantena yhteisöllisyyttä luonnehtii pysyvyys, muuttumattomuus ja rutiininomaisuus. (Isokorpi 2008: 50-52.)

Sosiaalipsykologiassa yhteisöllisyyttä voidaan tarkastella ryhmän koheesion näkökulmasta: ”Ryhmän voi sanoa olevan kiinteä paitsi silloin, kun jäsenet pitävät toisistaan, myös silloin, kun jäsenyys ryhmässä koetaan tärkeäksi ja arvokkaaksi, kun ryhmän jäsenyydestä koituu yksilölle ylipäänsä palkintoja, kun kustannukset jäsenyydestä ovat pienet ja kun yksilöillä ei ole muita vaihtoehtoisia tapoja saada niitä palkintoja, joita ryhmän jäsenyys tarjoaa.” (Helkama, Liebkind, Myllyniemi 2007: 268).

4 Yhteisöllisyys

Yhteisöllisyys on yhteisön jäsenten kesken vallitseva tunne yhteenkuuluvuudesta. Yhteisöllisyyden perustan muodostaa yhteisön jäsenten keskinäiset sosiaaliset suhteet. (Heinonen 2008, 14). Tähän yhteenkuuluvuuden tunteeseen liittyy olennaisesti ryhmän jäsenistä ja ryhmästä välittäminen.

Yhteisöllisyyden ja jäsenyyden rakentumisen pohjalla ovat yhteiset arvot, jaettu kokemus jostain, samankaltainen elämäntilanne, tai muu yhdistävä kokemus, joka saa aikaan ryhmän jäsenissä yhteenkuuluvuuden tunteita. Arvoihin tulee olla helppo sitoutua ja niiden on oltava uskottavia sekä jäsenilleen ymmärrettäviä. Arvojen pohjalta yhteisö laatii monesti konkreettiset säännöt. (Paasivaara, Nikkilä 2010:14).

Leena Eräsaaren mukaan yhteisöllisyydellä on kolme perusedellytystä. Ensimmäinen edellytys on, että ihmiset ovat läsnä ja heillä on aikaa toisilleen. Toiseksi yhteisöllisyyteen kuuluu ajan lisäksi myös paikka. Kolmantena yhteisöllisyyttä luonnehtii pysyvyys, muuttumattomuus ja rutiininomaisuus. (Isokorpi 2008: 50-52.)

Sosiaalipsykologiassa yhteisöllisyyttä voidaan tarkastella ryhmän koheesion näkökulmasta: ”Ryhmän voi sanoa olevan kiinteä paitsi silloin, kun jäsenet pitävät toisistaan,

myös silloin, kun jäsenyys ryhmässä koetaan tärkeäksi ja arvokkaaksi, kun ryhmän jäsenyydestä koituu yksilölle ylipäänsä palkintoja, kun kustannukset jäsenyydestä ovat pienet ja kun yksilöllä ei ole muita vaihtoehtoisia tapoja saada niitä palkintoja, joita ryhmän jäsenyys tarjoaa.” (Helkama, Liebkind, Myllyniemi 2007: 268).

5 Sosiaalipedagogiikka

Valitsimme työmme viitekehikseksi sosiaalipedagogiikan, sillä se tarkastelee tutkimusongelmamme kannalta tärkeitä ilmiöitä: yksilöllisyyttä sekä yhteisöllisyyttä. Lisäksi se sopii nuorten kanssa tehtävään työhön kasvatustoimintana sekä tarkastelee ihmistä myös yhteiskunnan näkökulmasta. Näemme, että nuoruus on tärkeä sekä kriittinen vaihe yhteiskuntaan liittymisen kannalta, joten nuorisotyössä mielestämme on otettava huomioon myös yhteiskuntaulottuvuus.

Nuorisokasvatuksella on kaksi perusmuotoa: nuoren yksilöllinen kohtaaminen ja työskentely nuorisoryhmän kanssa. Nuorisokasvatukseen liittyy yhteisöllinen, yhteiskunnallinen ja kulttuurinen kasvatus. Kasvatus on tavoitteellista toimintaa, vuorovaikutusta, jolla pyritään vaikuttamaan ihmisenä kasvamisen yksilöllisiin prosesseihin. Kasvatuksen tarkoitus on mahdollistaa täydemmän ihmisyuden saavuttaminen eli ihmisenä kasvaminen yksilöllisten oivallusten ja kokemusten kautta. Nuorten kanssa työskentelevän kasvattajan on tunnettava nuoruutta hahmottavia sosiologisia ja psykologisia teorioita ymmärtääkseen nuoruuteen liittyviä ilmiöitä. Nuorten elämäntodellisuuden ymmärtäminen pelkän teorian kautta ei kuitenkaan riitä avuksi käytännön työhön. Tarvitaan käytännöllistä pedagogiikkaa. (Hämäläinen 2010:170, 175)

Sosiaalipedagogiikka yhdistää sosiaalisen ja kasvatuksellisen toiminnan ja korostaa kasvatuksen sosiaalista puolta. Sosiaalipedagogiikkaa on tärkeää avata sanan sosiaalinen merkitys, sillä merkityksiä on kielessä useita. Sanan voi jakaa kolmeen päämerkitykseen: yhteiskuntaa koskeva, yhteisöllistä vuorovaikutusta koskeva, avun tarpeessa olevien ihmisten auttamista koskeva. Sosiaalipedagogiikka on oppi ihmisen kasvatuksesta, jossa kiinnitetään huomiota yhteisödynaamisiin näkökohtiin, kasvatuksen yhteiskunnalliseen puoleen, ihmissuhde- ja vuorovaikutustaitoihin, sosiaalisen hädän ennaltaehkäisyyn ja ihmisen avuntarpeeseen vastaamiseen. (Hämäläinen 2010: 171)

Pedagogiikassa ei yleensä korosteta niinkään yhteisöjä, vaan sen tarkoituksena on edistää nimenomaan yksilön ihmisyttä ja ihmisarvoa. Yhteisöä on kuitenkin tarkasteltava, kun pohditaan ihmisen yksilöllisyyttä: ihmisen minuus ja identiteetti rakentuvat ainoastaan vuorovaikutuksessa muihin ihmisiin ja kuulumalla yhteisöihin. Toiset yhteisöt mahdollistavat kuitenkin enemmän kuin toiset ja pedagoginen teoria kiinnittääkin

huomiota juuri siihen, millainen yhteisöllisyys on kasvateltavan kannalta tärkeää. Sosiaalipedagogiikka korostaa yhteiskunnallista subjektiutta, osallisuutta ja elämänhallintaa yhteisöllisyyden mahdollisuuksina. (Hämäläinen 2010:180)

Sosiaalipedagogiikka on myös yhteiskunnallista kasvatustyötä, jonka tavoitteena on kasvattaa nuoresta osallistuva ja osallinen yhteiskunnan subjekti. Sosiaalipedagogiikassa tarkastellaan ihmisen suhdetta ja integroitumista yhteiskuntaan. Integroitumisongelmat nähdään sosiaalipedagogiikassa kasvatushaasteina yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Näitä ongelmia voivat olla esimerkiksi rikollisuus, ihmissuhdevaikeudet, koulutuksesta ja työmarkkinoilta syrjäytyminen, passiivisuus ja oman tulevaisuuden suunnittelun kyvyttömyys. (Hämäläinen 2010:187,188).

Sosiaalipedagogiikassa ymmärretään, että ihminen on sosiaalinen olento ja tarkoitettu elämään yhteisössä. Tehtävänä on valmistaa ihminen elämään yhteisössä ja yhteiskunnassa. Sosiaalipedagogiikassa myös yksilöllisyys nähdään arvokkaana ja yhteisön kautta ihmisen ajatellaan voivan saavuttaa yksilölliset tavoitteensa. Ihmistä on tuettava kasvamaan yhteiskunnalliseksi subjektiksi, ja hänen on kyettävä kehittämään itseään ja ympäristöään. Yksilön oikeus omaan subjektiuteensa rajoittuu kuitenkin yhteiskuntaan integroitumiseen, sekä yhteiskunnan arvojen ja normirakenteiden omaksumiseen. (Kurki 2002: 38-39.)

6 Lastensuojelu

Lastensuojelu käsittää lasten suojelemisen laajasti. Lastensuojelua voi toteuttaa lastensuojeluviranomaiset, kansalaiset ja muut viranomaiset. Esimerkiksi lapsen kasvuympäristöön vaikuttaminen on osa lasten suojelua. Lapsen turvalliseen ympäristöön vaikutetaan mm. liikenneratkaisuilla, vanhempien työssäkäyntiin liittyvillä ratkaisuille sekä alkoholipolitiikan toteuttamisella. (Sosiaaliportti nd.)

Lastensuojelun tarkoitus kumpuaa lastensuojelulaista. Lain mukaan lapsella on oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. (Finlex n.d.) Vastuu lapsen hyvinvoinnista on ensisijaisesti huoltajilla ja vanhemmilla, mutta viimekädessä kunnan lastensuojeluviranomaisilla. (Sosiaaliportti n.d.)

Lastensuojelun tehtävänä on edistää lapsen suotuista kehitystä ja hyvinvointia, sekä tuettava lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä kasvatustehtävässään. Lastensuojelulaissa korostetaan, että yhteiskunnan on tarjottava lapsen vanhemmille tukea kasvatuksessa ja huolenpidossa, mikäli lapsen kasvatusta tai oma käytös vahingoittavat lasta. Tuki on järjestettävä riittävän varhain ja perhe on tarvittaessa ohjattava

lastensuojelun piiriin. Viranomaisten on oma-aloitteisesti tarjottava apuaan vanhemmille.

6.1 Lapsen etu

Lapsen etu tulee aina ottaa ensisijaisesti huomioon lastensuojelutyötä tehdessä. Lapselle on turvattava tasapainoinen kehitys, hyvinvointi, läheiset sekä jatkuvat ihmissuhteet. Lapsella on oltava mahdollisuus iän ja kehitystason mukaiseen valvontaan ja huolenpitoon, sekä mahdollisuus saada ymmärrystä. Lapselle on turvattava taipumuksia ja toivomuksia vastaava koulutus. Lapsen kasvuympäristön on oltava turvallinen ja lapsen ruumiillista sekä henkistä koskemattomuutta on kunnioitettava. Lapsen on voitava itenäistyä ja kasvaa vastuulliseksi, sekä pystyä vaikuttamaan omiin asioihinsa. Lapsen kielellinen, kulttuurinen ja uskonnollinen tausta on huomioitava aina kasvatuksessa. (Sosiaaliportti n.d.- Finlex n.d.)

6.2 Lastensuojelun palvelut

Oikeus erityiseen suojeluun tarkoittaa sitä, että jos vanhemmat eivät pysty huolehtimaan kasvatustehtävästään, julkinen valta puuttuu perheen tilanteeseen. Tilanteessa, jossa perheen kasvatukseen joudutaan puuttumaan, on otettava huomioon perheen yksilöllisyys, sekä valittava toimenpide, jolla vaikutetaan mahdollisimman vähän perheen itsemääräämisoikeuteen.

Lastensuojelun palvelut jaetaan ehkäisevään lastensuojeluun sekä lapsi- ja perhekohtaiseen lastensuojeluun. Ennaltaehkäisevää lastensuojelua toteutetaan esimerkiksi äitiys- ja lastenneuvolassa, terveydenhuollossa, päivähoidossa, koulussa ja nuorisotyössä. Arkikielessä puhuttu lastensuojelutyö, joka mielletään sosiaaliviranomaistenkin työkentäksi, on lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua toteutetaan, kun lapsi ja perhe ovat lastensuojelun asiakkaina. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua ovat lastensuojelutarpeen selvitys, avohuollon tukitoimet, lapsen kiireellinen sijoitus, huostaanotto sekä sijaishuollon ja jälkihuollon järjestäminen.

6.3 Sijoitus

Lastensuojelun asiakkaana olevalle perheelle pyritään ensisijaisesti järjestämään tuki avohuollon tukitoimena lapsen omassa elinympäristössä niin, että yhteistyöhön saadaan mukaan lapsen läheiset ihmiset ja yhteistyökontaktit. Avohuollon tukitoimet perustuvat vapaaehtoisuuteen ja perheen kanssa tehtävään yhteistyöhön. Tukitoimet vaihtelevat kunnittain ja tapauskohtaisesti, niitä voidaan järjestää koko perheelle tai ainoastaan myös lapselle. Tukitoimissa huomioidaan aina lapsen ja perheen yksilöllisyys,

jotta ne vastaavat mahdollisimman hyvin lapsen ja perheen tarpeita. Lapsi voidaan myös sijoittaa avohuollon tukitoimena kodin ulkopuolelle ilman huostaanottoa. Jos lapsen terveys ja kehitys ovat vakavassa vaarassa tai avohuollon tukitoimet ovat riittämättömiä, lapsi voidaan ottaa huostaan. (Sosiaaliportti n.d.)

Kiireellinen sijoitus järjestetään, jos lapsi on välittömässä vaarassa tai kiireellisen sijoituksen tarpeessa. Sijoitusta tehtäessä tulisi selvittää lapsen, sekä hänen huollosta ja kasvatuksesta vastuussa olevan henkilön mielipide asiaan. Joskus tilanne on kuitenkin niin kiireellinen, ettei mielipiteitä ehditä selvittää ja päätös voidaan silti tehdä. Kiireellinen sijoitus kestää enintään 30 vuorokautta, mutta sitä voidaan jatkaa, jos lapsen etu niin vaatii. (Sosiaaliportti n.d.)

Huostaanotto tarkoittaa pääasiassa lapsen pidempiaikaista sijoittamista kodin ulkopuolelle. Syyt huostaanottoon ovat vakavia lapsen terveyttä vaarantavia puutteita huolenpidossa, joihin avohuollon tukitoimet ovat olleet riittämättömiä. Huostaanoton perusteena voi olla myös lapsen oma vakava terveytensä ja kehityksensä vaarantava toiminta, kuten päihteidenkäyttö tai rikollisuus. Huostaanotto on viimeinen keino turvata lapsen kasvu ja kehitys. (Sosiaaliportti n.d.)

Jälkihuoltoa järjestetään pääsääntöisesti vähintään puolivuotta sijoitettuna olleelle nuorelle 21-vuotiaaksi asti. Jälkihuoltoon sisältyy asumiseen, toimeentulotukeen, työhön ja opiskeluun sisältyviä tukitoimia. (Sosiaaliportti n.d.)

7 Valtakunnalliset sijaishuollon laatuksiteerit

Valitsimme opinnäytetyömme teoriaosuuteen sijaishuoltoa koskevat valtakunnalliset laatuksiteerit, sillä ne kuvaavat hyvin lastensuojelulaitosten toimintaa ja rakenteita. Lisäksi laatuksiteereissä näkyy konkreettisesti, millä tavalla lapsen yksilöllisyys tulee huomioida laitoksissa.

Sijaishuollon valtakunnalliset laatuksiteerit ovat syntyneet sijaishuollon toimijoiden, ja Lastensuojelun keskusliiton RAY:n rahoittaman Laituriprojektin yhteistyönä palveluntuottajien avuksi oman toimintansa kehittämisessä, kartoittamisessa ja laadun arvioimisessa. (Laituriprojekti, Sijaishuollon neuvottelujen julkaisu 18, 2004:5.) Laatuksiteerit antavat sijaishuollolle tietyt raamit, joiden avulla sijaishuollon tulee kehittää omaa toimintaansa mahdollisimman laadukkaaksi. Lapsen yksilöllisyyden huomioiminen nousee laatuksiteereissä selkeästi esiin.

Laatuksiteereissä kiinnitetään huomiota lapsen yksilöllisyyteen mm. sijaishuoltopaikkaa valittaessa. Sopivuutta arvioidaan sijaishuoltopaikan toiminnan, resurssien ja tilanteen kautta. Lapsen kannalta on otettava huomioon koulupalvelut, sijaispaikan henkilökunta, sijaishuoltopaikassa olevat muut lapset, erityispuvelut, jälkihuollon toteutuksen suun-

nittelu ja perheen kanssa tehtävä työ.(Laituriprojekti, Sijaishuollon neuvottelujen julkaisuja 18, 2004:17)

Laatukriteerien mukaan sijaishuollossa lapselle on laadittava useita erilaisia suunnitelmia, jotka varmistavat lapsen yksilöllisyyteen tutustumista ja sen huomioimista kasvat- ja hoitotyössä.

Kun on varmistettu, että sijaishuolto paikka on sopiva lapselle, laaditaan huoltosuunnitelma. Suunnitelman laatimiseen osallistuvat kaikki asianosaiset. Huoltosuunnitelmaan kirjataan ne olosuhteet ja asiat, joihin sijoituksella pyritään vaikuttamaan, sekä arvioitu aika, jonka kuluessa tavoitteet pyritään toteuttamaan.

Huoltosuunnitelmaa tarkennetaan yksilöllisellä hoito- ja kasvatussuunnitelmalla, joka tehdään yhdessä lapsen ja hänen vanhempiansa kanssa. Hoito- ja kasvatussuunnitelmassa kerrotaan, mitä huoltosuunnitelman tavoitteet tarkoittavat konkreettisesti, miten näihin tavoitteisiin pyritään. Hoito- ja kasvatussuunnitelma koostuu yksityiskohtaisista arkisista asioista.

Sijoituksen päättyessä nuorelle tehdään yksilöllinen jälkihuoltosuunnitelma, johon kirjataan jatko-opinnot, asuminen, sosiaalisen verkoston tila, harrastukset, työ ja toimeentulo, tavoitteet ja niihin pyrkimiseen käytettävät keinot jäljellä olevalle sijoitusajalle, sekä vastuun ja työnjaon sopiminen. (Laituriprojekti, Sijaishuollon neuvottelujen julkaisuja 18, 2004:19,22,29 Lastensuojeluasetus 16.12.1938.)

Laatukriteereissä mainitaan myös, että lapsen sijaishuolto paikan huoneen tulee olla sellainen, että siellä on mukava olla ja lapsi pystyy sisustamaan huoneensa oman näköiseksi. Lapsen ikä- ja kehitystasonsa huomioidaan, kun hänen kanssaan käydään läpi sijoitukseen ja saapumiseen liittyviä asioita. (Laituriprojekti, Sijaishuollon neuvottelujen julkaisuja 18, 2004:20)

Lapsen tullessa sijoitukseen, hänet ohjataan tutustumaan muihin lapsiin ja henkilökuntaan. Sijaishuolto paikalla on myös oltava määritelty tapa, miten lapsi otetaan yhteisön jäseneksi. (Laituriprojekti, Sijaishuollon neuvottelujen julkaisuja 18, 2004:20,21.)

8 Opinnäytetyön toteutus

8.1 Tutkimusongelma

Muotoilimme tutkimusongelmastamme kolme tutkimuskysymystä selkeyttääksemme tutkimustamme. Halusimme selvittää 1. Miten yhteisöllisyyttä ja yksilöllisyyttä tuetaan nuorisokodeissa? 2. Miten nämä vaikuttavat nuorten kasvuun ja kehitykseen? 3. Miten

yksilöllisyyden ja yhteisöllisyyden välinen ristiriita koetaan? Näiden kysymysten pohjalta laadimme teemahaastattelurungon,

8.2 Teemahaastattelu

Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelumenetelmä. Menetelmälle on ominaista se, että haastattelun tarkat aihepiirit ovat tiedossa, mutta esitettävillä kysymyksillä ei tarvitse olla tarkkaa muotoa ja järjestystä. Haastattelija laatii teemarungon, jonka pohjalta haastattelu etenee. Näiden teema-alueiden pohjalta keskustelua voi jatkaa ja syventää haastattelutilanteessa. Kaikki haastattelun kysymykset ovat avonaisia. (Hirsjärvi, Hurme 1995: 35-36).

Loimme aiheemme pohjalta teemarungon, jonka pohjalta kysymykset esitettiin. Rungon pohjalta esitimme kaikille haastateltaville jokseenkin samat kysymykset, mutta painotukset vaihtelivat sen mukaan, mitä haastateltavat tuottivat ja esitimme tarkentavia kysymyksiä.

Valitsimme teemahaastattelun aineistonkeruumenetelmäksi, sillä koimme keskustelutyyppisen ja riittävän vapaamuotoisen haastattelun tutkimusongelmamme kannalta parhaaksi. Näimme opinnäytetyömme aiheen sellaisena, ettei kysymyksiin ole yksitäisiä ainoita oikeita vastauksia.

Haastattelimme yhteensä yhdeksää ohjaajaa ja kahta hoitotyönvastaavaa. Toteutimme haastattelut nuorisokodeissa työntekijöiden pääsääntöisesti ollessa työvuorossa. Nauhoitimme haastattelut kahdella eri laitteella. Litteroimme nauhoitetut haastattelut, nimesimme haastateltavat "H1", "H2" jne. Pyrimme suojaamaan haastateltavien anonymiteetin mahdollisimman hyvin, emme maininneet nimiä litteroiduissa aineistoissa. Lähetimme litteroidut haastattelut vielä tarkistettavaksi haastatteliijoille. Haastatteli-joista kukaan ei halunnut muuttaa sanomisiaan.

8.3 Aineiston analyysi

Meillä oli tutkimuksessamme tietyt teemat, joten päädyimme analysoimaan aineistoa teemoittelemalla. Tulostimme litteroidun aineiston ja keskustellen kävimme läpi haastatteluita. Ympyröimme paperilta ne vastaukset, jotka kuvasivat parhaiten tutkimusongelmaamme etsimääme vastauksia. Tiivistimme vastauksia vain tarvittaessa ja pyrim-

me käyttämään mahdollisimman suoria lainauksia. Tutkimme aineistoa ja valitsimme sen pohjalta teemat, joiden alle aloimme kerätä siteerauksia.

8.4 Tutkimuksen luotettavuus

Opinnäytetyön luotettavuuteen on todennäköisesti vaikuttanut se, että tutkimamme laitokset ovat olleet meille tuttuja työskenneltyämme niissä. Haastatteluissa on tullut esiin paljon tuttuja laitospohjaisia ilmiöitä, jotka on voitu omien kokemusten perusteella tunnistamaan. Omat kokemukset kyseessä olevista laitoksista ovat auttaneet ymmärtämään paremmin ilmiöitä, joita haastateltavat ovat kuvanneet. Laitoksien rakenteet ja niistä kumpuava toiminta on ollut meille tuttua, jolloin haastatteluissa ei ole tarvinnut avata tarkemmin talon tapoja. Tietäessämme jo valmiiksi laitoksien rakenteista ja toiminnasta, olemme voineet keskittyä löytämään vastauksia itse tutkimusongelmaan. Kieli ja käsitteet, jota laitosten työntekijät ovat käyttäneet, on myös ollut meille tuttua, joten se on varmasti lisännyt vastausten ymmärtämistä.

Toisaalta koemme, että oma kokemuksemme laitoksista on voinut myös heikentää luotettavuutta. Omat kokemukset ja näkemykset ovat olleet haastavia jättää riittävän taka-alalle analysoitaessa haastateltavien tuloksia. Haastateltavan kertoessa, miten hän kokee tietyn asian, oma kokemus asiasta on saattanut vääristää tulkintaa. Oman kokemuksen perusteella saattaa olettaa, että myös muut näkevät asiat samalla tavalla ja tämän vuoksi sokeutuu kuulemaan haastateltavan näkemyksen. Aineistosta sitaatteja etsiessä saattaa olla myös helppo löytää niitä vastauksia, jotka tukevat omia ajatuksia. Tästä syystä oli kuitenkin hyvä, että molemmat olivat eri laitoksissa töissä. Toinen saattoi ajatella vastauksesta eri tavalla. Oli perusteltava omat näkemyksensä ja pohdittava molempien näkemysten välillä, mikä olisi luotettavin tulkinta aineistoa analysoitaessa.

Luotettavuutta on lisännyt myös se, että keräämämme aineisto on lähetetty tutkittaville tarkistettavaksi ennen sen käyttämistä työssämme. Jokainen haastateltava on saanut omat vastauksensa luettavaksi ja saanut mahdollisuuden tarkentaa tai ottaa jotain pois, jotta väärinymmärryksiä ei sattuisi.

Haastatteluiden alussa pyysimme haastateltavia avaamaan opinnäytetyömme kannalta tärkeät avainkäsitteet varmistaaksemme, että koko haastattelussa puhuttaisi samoista asioista, eikä kenellekään olisi epäselvää, mitä kysymyksillä tarkoitetaan. Tutkimuksen tuloksia voidaan tämän perusteella pitää valideina, eli tutkimus on mitannut juuri sitä, mitä on pitänytkin. Haastateltavilla on ollut samanlainen käsitys siitä, mitä tutkitaan. Validiutta tarkasteltaessa on ollut myös etuna se, että tutkimuksen aikana haastateltavat ovat voineet tarkentaa ja pohtia ääneen, mitä kysymyksillä tarkoitetaan. Haastatteli-

joina olemme voineet myös täsmentää tarvittaessa. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2000: 213)

Pohtiessamme haastattelukysymyksiä, pyrimme välttämään liian johdattelevia kysymyksiä, joihin voi vastata vain yhdellä tavalla. Kysymyksiä tehdessä ei välttämättä huomaa tehdä niistä riittävän yksiselitteisiä. (Mäkinen 2006: 93)

Luotettavuutta voi myös mitata aineiston riittävyydellä. Viimeisissä haastatteluissa aloimme huomata, että aineistomme alkoi kylläännyä, eli saavuttamaan saturaatiopisteensä. Saturaation käsite tarkoittaa sitä, että ajatellaan olevan olemassa tietty määrä aineistoa, joka tuo esiin teoreettisen tuloksen. Tätä aineistoa voi kerätä niin kauan, kunnes haastattelut tuovat esiin uutta tietoa. Kun haastatteluista saatava tieto alkaa toistua, voidaan sanoa, että aineisto on saavuttanut saturaation. (Hirsjärvi, Remes Sajavaara 2000: 169)

Työntekijöillä oli erilaisia mielipiteitä ja vastauksiin vaikutti myös muut haastateltavat. Haastateltavien välinen keskustelu saattoi kulkeutua tiettyä johtopäätöstä kohti ja nämä johtopäätökset olivat keskenään hieman erilaisia verrattuna muihin haastattelutilanteisiin. Haastateltava saattaa antaa haastattelussa itsestään sosiaalisesti suotavan kuvan esimerkiksi halutessaan vaikuttaa hyvältä kansalaiselta tai tietoja hyvin omaavana kulttuuripersoonana. Haastateltava voi haluta antaa itsestään kuvan korkean moraalin omaavana henkilönä ja saattaa vaieta esimerkiksi vajavaisuuksistaan. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2000: 193)

Osa haastattelijoiden vastauksista tuntui kylläntyvän jo heti toisesta haastattelusta lähtien, mutta mitä lähemmäs tutkimusongelmaamme pääsimme, sitä enemmän syntyi näkemyseroja. Jotta siis tuloksiin voitiin luottaa, oli tärkeää saavuttaa aineiston saturaatiopiste, eli järjestää riittävän monta haastattelua.

Haastatteluita litteroitaessa olimme tarkkoja, että kirjoitimme vastaukset sanasta sanaan. Halusimme, että työssämme käyttämämme sitaatit ovat mahdollisimman todennukaisia ja niiden merkitys ei muutu. Käytimme sitaatteja, jotta lukija voi itse myös arvioida tulosten luotettavuutta.

Tutkimus oli tapaustutkimus kahteen eri laitokseen, jotka ovat profiloituneet tiettyjä nuoria varten. Tutkimuksen tuloksia ei ole luotettavaa yleistää kaikkiin Kalliolan Kannatusyhdistyksen nuorisokoteihin.

8.5 Tutkimuksen eettisyys

Haimme tutkimusluvan Kalliolan Kannatusyhdistyksen lastensuojelun johtajalta. Koska haastattelimme ainoastaan työntekijöitä, tämä riitti tutkimukseen.

Kerroimme haastateltaville, että tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja pyrimme olemaan mahdollisimman avoimia tutkimuksestamme.

Sopiessamme haastatteluita sähköpostitse, kerroimme tutkittaville, että aiomme nauhoittaa haastattelun, litteroida sen ja lähettää sen tarkastettavaksi tutkittaville. Annoimme mahdollisuuden poistaa litteroiduista haastatteluista jälkeensä tai vastaavasti lisätä jotain, mikäli tutkittavat kokisivat tarvetta tarkentaa jotain. Kerroimme myös, että poistamme haastattelunauhat litteroinnin jälkeen. Kerroimme, että suojelemme tutkittavien anonymiteettiä, emmekä käytä heidän tai laitosten nimiä tutkimuksessa. Tutkimuksessa on helpompi käsitellä asioita, kun tutkittavat ovat anonyymeja. Henkilöt ja tapaukset, joita tutkimuksessa saatetaan käsitellä, pysyvät myös paremmin salassa, kun tutkittavien henkilöllisyyttä ei kerrota. Haastattelutilanteessa on myös helpompi puhua rehellisesti ja suoraan, sekä myös arkaluontoisista asioista. (Mäkinen 2006:114) Halusimme haastatella nimenomaan nuorisokodin ohjaajia nuorten sijasta, sillä uskoimme saavamme näin vastauksen tutkimusongelmaamme, mutta lisäksi otimme asian eettisen puolen huomioon: sosiaalihuollon parissa tehtävässä tutkimuksessa keskeinen eettinen ongelma on se, onko moraalisesti hyväksyttävää haastatella ihmisiä, jotka saattavat kärsiä fyysisesti sekä psyykkisesti, tai olla olosuhteiden uhreja. (Mäkinen 2006: 112)

Pyrimme luomaan haastattelutilanteista mukavia keskustelutuokioita, joissa on helppo olla. Tarjoilimme haastateltaville kahvia ja pientä purtavaa luodaksemme mukavan keskustelutilanteen. Annoimme haastateltaville rauhan pohtia vastauksia myös hiljaa ja tarvittaessa tarkensimme kysymyksiämme.

Kaikki haastateltavat olivat tuttuja meistä jommallekummalle. Emme usko, että omat välimme ja yhteinen historia työkavereina olisi vaikuttanut tutkimustuloksiin merkittävästi. Uskomme, että pikemminkin oli helpompi keskustella tutun haastattelijan kanssa. Helpommaksi tilanteen todennäköisesti teki myös se, että haastateltavien oli helpompi keskittyä pohtimaan omia näkemyksiään, kun meille ei tarvinnut erikseen avata käsitteitä, joita laitoksissa käytetään.

9 Tulokset

Analysoimme aineistomme käyttäen teemoittelua. Teemarunkomme koostui neljästä teemasta: yksilöllisyys, yhteisöllisyys, yksilöllisyyden ja yhteisöllisyyden välinen ristiriita, sekä käytäntö.

9.1 Yksilöllisyys

Lähestyimme yksilöllisyyden huomioimista kysymällä miten nuori huomioidaan yksilöllisesti, miten ohjaajat kokevat nuoren tästä hyötyvän, sekä miten he tunnistavat nuoren yksilöllisiä tarpeita ja koetaanko se haastavaksi.

9.1.1 Yksilöllisen huomioimisen hyödyt

Nuoren yksilöllisen huomioimisen lähtökohdaksi mainittiin jokaiselle nuorelle laadittava yksilöllinen hoito- ja kasvatussuunnitelma, joka laaditaan yhdessä nuoren kanssa. Suunnitelmaan kirjataan nuoren tavoitteita, joita sijoituksen aikana on tarkoitus saavuttaa. Sitä päivitetään säännöllisin väliajoin, jolloin arvioidaan tavoitteiden toteutumista ja asetetaan uusia tavoitteita, sekä miten niihin päästään.

"Niin sijoituksen tavoitteet ja hoito- ja kasvatussuunnitelmahan määrittää aika paljon sitä et mitä se yksilöllisyys tän nuoren kohalta on."

Molemmissa nuorisokodeissa tehdään omaohjaajatyöskentelyä. Jokaiselle nuorelle nimetään kaksi omaohjaajaa, jotka työskentelevät nuoren kanssa. Työskentelyssä keskitytään nuoreen yksilönä ja se pyritään toteuttamaan nuoren näköisesti, nuoren yksilöllisiin tarpeisiin vastaten.

"-- omaohjaajuudella just pystyy niinku aika, ehkä niinku paremmin jopa sitä semmosta yksilöllisyyttä kattoon, niinku että jos kaikki hoitais kaikkee, mie voisin kuvitella, et se helpommin saattas mennä siihe, et ois enemmän niinku tavallaa juttuja, mitä pitäis jotenki huomioida, et oman työn helpottamiseksi niinsanotusti saattas mennä siihe, et minus ta tuntuu, et omaohjaajuudella pystyy ehkä niinku helpommin sitä yksilöllisyyttä just tukemaan."

Yksilöllinen huomioiminen nähtiin kokonaisvaltaisesti välttämättömäksi työskentelyn onnistumisen kannalta. Vaikka molemmissa nuorisokodeissa on omat struktuurinsa, joiden noudattamista vaalitaan, toiminnan raameja pystyy yksilöllisyyden nimissä venyttämään. Tämä ilmenee esimerkiksi yhteisistä säännöistä joustamisena, kun jouston nähdään palvelevan nuoren yksilöllisiä tavoitteita.

"Perimmäinen tarkoitus on opettaa sitä nuorta elämään oman itsensä näköistä elämää ja sitä ei voi tapahtua jos on jotkut sellaiset yli-yhteiset säännöt, vaan et se on tarkoitus,

että nuori tutustuu itseensä ja oppii luottamaan itseensä ja siinä tulee ne yksilölliset tavoitteet ja toimintatavat tukemaan sitä, että hän löytää niinku itsensä."

"Ei voi mennä yhdellä sapluunalla ja elää mustavalkosella ajatusmallilla." "Työskentelyn lähtökohdan pitää olla sen nuoren näköistä ja mukaista."

Konkreettiseksi nuoren yksilöllisen huomioimisen tekijäksi mainittiin oma huone. Omalla huoneella nähtiin monta merkitystä. Se on nuoren oma, turvallinen tila, jonka hän saa laittaa ja sisustaa oman näköisekseen. Nuorille pyritään tarjoamaan mahdollisuuksia itsensä toteuttamiselle ja oman identiteetin rakentamiselle, jota kohtaan osoitetaan kunnioitusta. Nuorta varten varattu budjetti kohdistetaan nuorelle tärkeisiin asioihin. Jollekin se voi olla tarkoittaa vaatehankintoja, toiselle hieman kalliimpaa harrastusta.

Ohjaajien hyväksyvä suhtautuminen nuoreen nähtiin yksilöllisen huomioimisen kannalta merkitykselliseksi. Nuorta kunnioitetaan omanlaisenaan yksilönä.

"Tulee hyväksytyks juuri sellaisenaan, minkälaisena hän niinku on."

Nuoren identiteettiä, arvoja ja kiinnostuksen kohteita pyritään tukemaan ja auttamaan nuorta löytämään omat kiinnostuksen kohteensa ja vahvuutensa. Tämä ilmenee luottamuksena nuoren kykyyn tehdä omaa elämää koskevia päätöksiä, tai ainakin tulla kuuluksi päätöksenteossa.

"Ja tota samoin sitte tietysti kaikki nuoren elämään liittyvät tommoset asiat, niinku saa valita koulutuksen esimerkiks."

9.1.2. Miten nuori hyötyy yksilöllisestä huomioimisesta?

Nuoren yksilöllisen huomioimisen nähtiin tuottavan paljon hyötyä ja olevan edellytys hyvälle ja laadukkaalle kasvatustyölle. Nuoren yksilöllisen huomioimisen nähtiin tukevan eheän minäkuvan rakentumista. Tätä edesautetaan muun muassa mahdollistamalla kokemus siitä että hän tulee kuulluksi ja on arvostettu. Osoitetaan nuorelle, että hän on tärkeä. Nuori saa aikuisilta palautetta ja tukea, joka tukee hänen kasvuaan.

”Se on sen nuoruusvaiheen kehityksen tarkoitus, et mä opin tietää, kuka mä oon, jotta niinkun yksilöllisesti sun toimintaan vastataan sun tarpeiden mukaan — Itsetunto, itsearvostus, kaikkihan ne perustuu siihen, et sä oot kuullu, mitä sä oot.”

9.1.2 Miten tunnistaa nuoren yksilölliset tarpeet

Nuoren yksilöllisten tarpeiden tunnistaminen tapahtuu työntekijöiden mukaan tutustumalla nuoreen ajan kanssa, keskustelemalla sekä arjessa toimimista havainnoimalla.

”Oikeestaan tutustumalla vaan, et se vaan vaatii aikaa, et ei siihen oo semmosta, en mie usko, et siihen on semmosta kikkaa, et aika pitkälti se menee semmosella, et ku tutustuu siihe nuoreen, tutustuu perheeseen ja pikkuhiljaa näkkee, et miten nuori asettuu meille ja näin, meidän raameihin, mikkä asiat tuottaa hankaluuksia, missä se on hyvä ja... Ja niinku tavallaan siitä alkaa pikkuhiljaa muodostuu sellasta, et miten kannattaa toimii vaikka tietyn nuoren kanssa.”

Työyhteisössä käyty keskustelu ja reflektointi koettiin tärkeäksi. Monet haastateltavat kuvasivat tärkeäksi oman näkemyksen kyseenalaiseksi asettamisen ja sen, että muun työryhmän näkökulma parhaasta ratkaisusta saattaa olla toimivampi. Keskusteluun ja pohdintaan nähtiin tarpeelliseksi osallistaa myös nuori itse.

9.2 Yhteisöllisyys

Yhteisöllisyyttä käsiteltiin kysymällä haastateltavilta mitä yhteisöllisyys heidän mielestään on, miten yhteisöllisyys tukee nuoria, onko nuorisokodeissa ohjaajien mielestä yhteisöllisyyttä, sekä yhteisölle koetut haasteet. Yhteisöllisyyden nähtiin kuuluvan nuorisokotien perusarvoihin ja kummassakin nuorisokodissa on sitä tukevia rakenteita. Yhteisöllisyys nähtiin myös työvälteenä, jota käytetään tukemaan muita menetelmiä ja rakenteita.

9.2.1 Mitä yhteisöllisyys on

Yhteisöllisyys koettiin yhteisen hyvän toteutumisen ajatteluna, yhteen hiileen puhaltamisena ja huolenpitona yhteisön jäsenistä. Yhteisöllisyys nähtiin erilaisten yksilöiden nivoutumisena yhteen. Eräs vastaaja toi esiin yhteisöllisyyden olevan ymmärrystä siitä, että omat tekemiset vaikuttavat muihin ja muiden tekemiset itseän.

"No mä oon miettiny, et se olis tällänen yhteisöä koossa pitävä voima ja just sellasta yhteiskuuluvuutta. Sit et sitoudutaan johonkin, esimerkiksi sääntöihin ja just tämmöstä ryhmähenkee."

"Kyl mä aattelen et se on aika paljon myös sellasta fiilistä. Ja se on jotain mihin päästää tai jotain mikä mahdollistaa jotakin."

Yhteisöllisyyden lähtökohdaksi nähtiin yhteinen paikka, nuorisokoti, sekä vertaisuus. Työntekijät uskoivat yhteisöllisyyden luovan turvallisuuden tunnetta ja kokemusta jonkin kuulumisesta.

Suurin osa haastateltava koki nuorisokodin yhteisön koostuvan nuorista ja henkilökunnasta. Muutama haastateltava erotti toisistaan työntekijöiden muodostaman yhteisön ja nuorten muodostaman yhteisön.

"Tietyt tavat ja tietyt tilanteet aikuiset ei mun mielestä voi olla niinku samalla tasolla."

Kokemus nuorten ja aikuisten muodostamien yhteisöjen välisestä erottavasta kuilusta oli haastateltavan mielestä kuitenkin tilanteesta riippuva.

Yhteisöllisyyden toimimisen kannalta tärkeänä pidettiin kykyä ja halua tehdä kompromisseja ja ylipäättään halua sitoutua yhteisöön, jossa on tietyt yhteiset pelisäännöt.

"No mun mielestä se on sitä et nuorisokodissa on yhteisö. Siihen kuuluu ohjaajat, taikka henkilökunta ja sitten nuoret. Se muodostaa semmosen yhteisön, jol on tietyt pelisäännöt. Ja nuorisokodissa pelisääntöjä on näitä sääntöjä, kotiintuloaikoja ynnä muuta. Ja meidän arvot sitten vähän määrittelee sitte tätä, et pitäis olla tasapuolinen myös."

Tasapuolisuuden lisäksi tärkeänä yhteisöllisyyden toimivuuden kannalta pidettiin sitä, että nuoret ymmärtäisivät hyötyvänsä siitä, eivätkä pitäisi sitä pakotteena.

Yhteisöllisyyden koettiin toimiakseen oltava vapaaehtoista. Yhteisöllisyyden nähtiin olevan nuorille monella tapaa palkitsevaa. Yhteisöllisyyden vallitessa yhdessä tekemisestä nautittiin ja yhteisön jäsenet viihtyivät yhdessä.

Nuorten osallisuus koettiin tärkeäksi tekijäksi yhteisöllisyydelle. Nuoret osallistuvat mahdollisimman paljon suunnitteluun, päätöksentekoon ja yhteisten juttujen toteuttamiseen.

"Että ei se oo mitenkään niinku ylhäältä päin, tai totta kai se on niinku aikuisjohtosta, ehkä sitä kautta nuoret toivon mukaan oppineet ja huomanneet sen, että heillä on myös vaikuttamisen mahdollisuus, et se on vähän tämmönen demokratia, joka täällä toimii."

Ohjaajien keskinäisten välien merkitys nähtiin yhteisöllisyyden kannalta suureksi. Työntekijöiden välinen "hyvä fiilis" tarttuu nuoriin. Työntekijät näkivät vastuun yhteisöllisyyden luomisesta ja vaalimisesta olevan ennen kaikkea aikuisten käsissä.

"Sit mä haluisin nostaa myös sellasen henkilökunnan merkityksen tähän, että meil on sellanen henkilökunta joka selvästi tykkää tehdä töitä keskenään ja se näkyy kyl sitte nuorille. Et siel on sellanen hyvä henki. Ja se kyl tarttuu sitte nuoriin."

"No kyl mä sanoisin kuitenkin et se liittyy ihan hirveesti meihin ohjaajiin. -- Ja ehkä se miten me puhutaan just toisistamme ja pystytään nauramaan ittellemme ja luomaan semmosta.. Niin mun mielestä se luo niinku paljon sitä että ei tarvii jotenki olla nuoret vastaan aikuiset vaan ollaan.. Me ollaan ihmisii täs talossa ja..."

9.2.2. Miten yhteisöllisyys tukee nuoria?

Nuorisokodin yhteisöllisyyden nähtiin palvelevan erityisesti sellaisia nuoria, joilta esimerkiksi eheä perheyhteisö on puuttunut. Tällaisten nuorten nähtiin kaipaavan kovasti yhteistä tekemistä ja löytävän nuorisokodista paikan jonne kuulua. Nuorisokodin yhteisön nähtiin parhaimmillaan paikkaavan irrallisuuden tunnetta.

"Se mikä voi niinku puuttua on se kun tänne tulee, semmonen niinku kokemus siitä, että on osana jotain yhteisöä, et voi olla niinku aika yksin tai ehkä kodista on voinut puuttua semmonen, että jollain tavalla kuuluu johonkin." "Se mahdollisuus -- kuuluu johonkin ja saada sellasia kiinnekohtia ... Nähdä niinku itsensä ulkopuolelle."

Työntekijät näkivät paitsi nuoren identiteetin, myös sosiaalistumisen kannalta nuorisokodin yhteisön merkitykselliseksi. Nuorisokodissa nuori oppii yhteisössä toimimista, mikä tukee yhteiskunnassa pärjäämistä.

"Vaikka nämäkin nuoret on jääny varmaan aika paljosta paitsi ja toisaalta heil on tarve myös sille ysilölliselle, mut et toki myös he kasvaa osaksi yhteiskuntaa ja sitä kautta se yhteisöllisyys tuo sen, sen niinku yhteiskuntaulottuvuuden."

Nuorisokodin yhteisössä nuori pystyy oppimaan sosiaalisia taitoja ja voi tulla sosiaalisesti varmemmaksi.

"Et sillai varmaan ainaki niinku et jos ajattelee joitain näitä mejän nuoria tässä ja itse-tunnon kehittymistä ja semmosta niinku omanarvontunnon kehittymistä niin sillon se yhteisöllisyys tukee sitä niinku tosi paljon. Ihan selkeesti huomaa."

9.2.2 Nuorisokodissa koettu yhteisöllisyys

Ohjaajilta kysyttiin, kokevatko he että nuorisokodissa on yhteisöllisyyttä, sekä miten se ilmenee. Yhteisöllisyyden nähtiin vallitsevan nuorisokodeissa, mutta sen tila ei ole muuttumaton ja tasainen.

"On yhteisöllisyyttä, mutta se vaihtelee. Ja se vaihtelee sen mukaan minkälaisia nuoria meillä on. Välillä sitä on hyvinkin paljon ja sitten taas välillä on nuoria jotka kipuilee niin sitä omaa tilannetta, että ei ehkä pystytä olla ihan täysin niinku täysvaltasesti sen yhteisön, ei haluta tai ei osata olla sen yhteisön jäseniä."

Puitteet yhteisöllisyydelle kuitenkin koettiin olevan. Yhteisöön pakottamista ei nähty mahdolliseksi, jos nuorella ei ollut halua tai tarvetta kuulua yhteisöön. Esimerkiksi kotiu-tumassa tai itsenäistymässä olevan nuoren painostamista yhteisöllisyyteen ei koettu tarpeelliseksi tai mielekkääksi. Joillain nuorilla nähtiin olevan nuorisokodin ulkopuolella terveitä ja eheitä yhteisöjä, joihin kuuluminen tuki riittävästi nuoren kasvua ja kehitystä.

Nuorisokodissa vallitseva yhteisöllisyys näkyy arjessa toimimisessa ja siinä että nuoret viihtyvät nuorisokodissa ja osallistuvat yhteiseen tekemiseen.

"Mun mielest se kertoo varmaan kaikkein eniten sellasesta yhteishengestä. Että on paljon semmosii iltoja että kaikki nuoret istuu tuol pelihuoneessa että vaik eivät ylimpiä ystäviä oookkaan kahdenkesken niin yhdessä kuitenkin viihtyy."

Nuorten välillä vallitseva yhteisöllisyys nähtiin siinä, että toisten käyttäytymiseen puututtiin rakentavasti. Yhteiset ateriat koettiin yhteisön kannalta tärkeäksi.

"...arjen käytöstopojen opettamista tai miten kohdellaan toisia tai miten tulisi toimia."

"Yhteisissä ruokahetkissä ja iltapaloilla. Niis on tosi usein kiva tunnelma ja nuoret auttaa toisiaan ja tarjoilee toisilleen, jutellaan niinku kuulumisist yhteisesti."

Jotkut työntekijät kuvasivat ilmapiiriä välittömäksi ja rennoksi, jossa voi olla oma itsensä. Eräs haastateltava kuvasi kodinomaista tunnelmaa seuraavasti:

"Pääsääntöisesti on sellasta vapautunutta tunnelmaa ja luottavaista tunnelmaa."

Ohjaajien toiminnassa pidettiin tärkeänä omana itsenään oleminen ja läsnäolo.

"Aikuiset osaa hömpätä ja mokailla arjessa niinku nuoretkin, se niinku näkyy nuorille, et meit ei tarvi pitää minään jumalina jotka istuu tietokoneilla."

"...kaikki ryhmät ja kaltsi-ilta ja tehhä yhdessä asioita ja aidosti välitetään ja se, että ohjaajat on aidosti läsnä niinku niit nuoria varten, et ei vaan olla tuolla toimistossa ja kirjoitella koneelle, vaan et ollaan oikeesti olemassa ja nuoret tietää, et ollaan olemassa."

Nuorten keskinäinen viihtyminen näkyy nuortenhuoneessa vietetyssä yhteisessä ajassa. Huolehtiminen ilmenee muun muassa toistensa herättelemisenä aamulla tai soittamalla hatkaavan nuoren perään. Nuorten koettiin välittävän aidosti toisistaan.

Yhteisöllisyyden rakoilu ja puuttuminen ilmeni työntekijöiden näkökulmasta välinpitämättömyytenä ja sillä että yhteisiä asioita kohtaan osoitettiin epäkunnioitusta, esimerkiksi sotkemalla nuorisokodin tiloja.

"...mun mielestä se näkyy just siinä vastuun kantamisessa, että on ollu aikoja, jolloin yhteisöllisyys on ollut joko nuorten problematiikasta tai aikuisten valinnoista ollut vähempää. Jolloin heti huomaa, että sellaset pienet jutut, yleisten tilojen siisteydestä huolehtiminen on paljon vähempää, kun ei koeta, että tää on meidän yhteinen paikka, ja tavallaan ei eletä meitä varten ja ajatella muita."

9.2.3 Haasteet yhteisöllisyydelle

Haastateltavat kokivat, että nuorisokodin yhteisöllisyys on aikuisten vastuulla. Yhteisöön sitoutumisen tulisi olla palkitsevaa yksilölle. Yhteisön pitää antaa jotain, jotta siihen haluaa sitoutua. Jotta yhteisössä pystyy elämään, pitää pystyä tekemään kompromisseja. Nuorisokotien nuorista osa saattoi olla 13-vuotiaita ja osa 17-vuotiaita, joten ikäerot koettiin myös haasteelliseksi.

"Meillä aikuisilla on se vastuu sen yhteisöllisyyden luomisesta, sen yhteisöllisyyden ylläpitämisestä."

"...samaan aikaan otetaan mukaan, mut myöskin suljetaan pois — yhteisöllisyyteen liittyvä yhdenmukaisuuden paine." Nuorten ikäerot nähtiin myös haasteeksi. Yhdenmukaisuuden paine ja hyväksynnän hakeminen nähtiin haasteelliseksi erityisesti pienempien nuorten kohdalla: H11: "Että jos on tiivis yhteisö, niin 17-vuotias ymmärtää kyllä, että se et mulla on oma mielipide, niin tää yhteisö hyväksyy. Mutta 13-vuotias ei välttämättä ymmärrä ja sille tulee sellanen tarve olla samaa mieltä, ku se 17-vuotias, vaikkei se oikeesti oliskaan."

9.3 Yhteisöllisyyden ja yksilöllisyyden merkitys syrjäytymisen kannalta

Haastateltavat kokivat, että yhteisö voi auttaa syrjäytymisvaarassa olevaa nuorta. Yhteisön avulla rakennetaan identiteettiä ja parhaassa tapauksessa yhteisö voi olla eheyttävä.

"...tiivis yhteisöllisyys ehkäisee syrjäytymistä..."

"No se on niinku kaikki. Just niinku mitä ollaan puhuttu, et nuori näkee ja kokee itsensä niinkun tavallaan se minäkuvan rakentaminen ja rakentuminen ja se että saa sitä jonkinlaista positiivista kulmaa itseensä ja minuuteen, mutta myöskin siihen, että oppii ja osaa olla ihmisten kanssa ja osa yhteisöä ja huomaa, että pystyy sille antamaan jotain, mutta siitä pystyy myös saamaan. Se on oikeestaan minuuteen liittyvää kumpikin jollain tavalla, hyödyttää sitä tulevaa. Ja ilman toista ei oo toistakaan."

"Et jos me ei voida ottaa tähän yhteisöön mukaan niin he jää taas niinku hylätyks. Et jos me pystytään ottamaan heidät mukaan tähän yhteisöön niin ehkä sit ku he elää itekseen niin he pystyy kiinnittytymään johonki toiseen yhteisöön. Ehkä se on sitte parisuhde tai joskus tulevaisuudessa perhe tai työpaikka tai koulu. Et mä aattelen et se on ehkä uus mahdollisuus aika monelle joka on syrjäytymisvaarassa."

"Mut ehkä enemmän semmoselle tavallaan nuorelle, jolla vois olla syrjäytymisen uhka, niin tavallaan tää nuorisokodin yhteisö voi olla tosi isossa merkityksessä just niinku tän yhen miun omaohjattavanki kanssa, et ku on rohkaistunut sosiaalisesti täällä meillä, niin sit uskaltaa olla rohkeempi myös koulussa, joka auttaa myös siellä luomaan toivotavasti myös uusia kaverisuhteita. Ja taas koko ajan, mitä rohkeemmaks tulee, niin jossain vaiheessa jos uskaltaa, vois alottaa uuden harrastuksen tai. Et ehkä just sellalla voimaantumisella on tavallaan merkitys. Ja yksilöllisyydellä sen kautta, et tavallaan jotenki sen niinku oman ittensä arvostus myös osaltaan liittyy siihen, että minkälaisena näkee ja pitää itteensä, niin myös arvostaa itteensä sen verran, että sitte..."

"Varmaan siis se, että missä tahansa vaiheessa, jos sä oot joskus saanu olla osa yhteisöä, jossa sua on kuultu ja sua on arvostettu. Ja sä oot saanu yksilöllisesti sen kokemuksen siitä, että mä voin vaikuttaa mun omaan elämään ja siihen, mitä mun elämässä tapahtuu."

Haastateltavat kokivat, että nuorisokodin yhteisö nimenomaan voi parhaassa tapauksessa palvella syrjäytymisvaarassa olevaa nuorta. Nuorisokodin yhteisö voi korvata jonkun muun yhteisön, jolla voi olla epäsuotuisat vaikutukset nuoren elämään.

”Ja se syrjäytyminenhän meinaa sitä et sä oot aika yksin. Et kumminki kaikki haluaa sitä yhteisöllisyyttä ja sit sitä haetaan ehkä semmosest toiminnast tai porukast mikä ei välttämättä sitä hyvinvointii pitkällä tähtäimellä tue”

9.4 Yhteisöllisyyden ja yksilöllisyyden yhteensovittaminen

Oletimme teorian ja myös oman empirian pohjalta, että jonkinlainen ristiriita yksilöllisyyden ja yhteisöllisyyden välillä syntyy. Kysimme haastateltavien mielipidettä, onko ristiriitaa olemassa. Suurin osa vastaajista oli mieltä, että ristiriitoja on ja vielä päivittäin. Osa vastaajista ei kuitenkaan kokenut, että varsinaista ristiriitaa olisi. Osa vastaajista oli sitä mieltä, että ristiriita näyttäytyy nuorille, ei niinkään ohjaajille.

"Yhteisöllisyys ja yksilöllisyys ovat koko ajan keskenään riidassa."

"Ne on periaatteessa renkaat, mitkä on niinku... ilman ei oo kumpaakaan, mut kyl ne sit kalisee keskenään aina välillä."

"Joka kerta kun tekee jonkin yhteisöllisen päätöksen sitä ehkä miettii näkyykö se yhteisössä millä tavalla ja onks siitä enemmän haittaa ku hyötyä... Yksilölle vai yhteisölle. Sitähän se on niinku koko ajan."

"Se ei oo mikää helppo juttu ollenkaan. Et miten löytyy ne semmoset.. Missä asioissa pitäis mennä jotenki tiukasti kaikkien kanssa samalla linjalla ja missä asioissa joustetaan ja millä perusteella joustetaan."

"Niit tulee arjessa ihan hirveesti vastaan et joutuu ihan miettimään et miten täs pitäis toimii.. Et ei kuitenkaan nuoretkaan kokis et on ihan tosi epäreilua tai et mentäis eri tavalla ku muiden kanssa."

"...ku mun mielestä ne on niin kaks asiaa, jotka kulkee niinku käsikädessä, että kun niitten kummankin pitäisi toteutua ja niinku siinä arjessa, mut sitte ku tilanteet on kuitenkin niin muuttuvia, et ehkä se vaan vaatii meiltä nimenomaan sitä että sit niinku tilanteen tullessa on sit punnittava sitä, et kumpi siinä tilantees painaa enemmän, se yksilö vai se yhteisön hyvä."

"Et ei ne ihan kauheesti, ainakaan mun näkökulmasta ja mulle oo ristiriidassa. Et sit se vaatii sitä et ne yhteisön rakenteet, tai niinku yksikön rakenteet liittyen yksilöllisyyteen sekä yhteisöllisyyteen pitää olla selvät."

"Ja ehkä se, et monesti se tavallaan varmaan näyttäytyy nuorille sellasena epäreilutena, et tää ei oo reilua niinku."

"--et nuoret ehkä helpommin näkee sen ristiriidan. Et ku nuorilla on vielä helposti niin sellanen mustavalkonen ajattelu ja että miks toi saa tota, ja mie en saa ja miks ton tarttee, tai minun tarttee ja ton ei tartte, et ne hakee aika paljon kuitenkin semmosta tasa-päistämistä tosi konkreettisella tasolla. Ja sitte välillä ehkä se ristiriita, et miten se näyttäytyy muille nuorille, ku me annetaa jolleki tietylle nuorelle vapaus, et myö ei välttämättä nähä siinä sitä ristiriitaa, mut sitte et nuoret ehkä näkkee."

Kysyimme, missä tilanteissa ristiriitoja syntyy. Saimme paljon konkreettisia esimerkkejä raha-asioista kotiintuloaikojen sopimisiin. Yksilöllinen tukeminen koettiin tasapuolisuuden kannalta tärkeänä ja juuri tasapuolisessa kohtelussa ristiriitoja syntyi. Tasapuolinen kohtelu saattoi näyttäytyä nuorille epäreilutena.

"Ja jos joku harrastus on kalliimpi niin sehän tietenki niinku kustannetaan et kaikki ei saa samaa vaan kaikki saa sen minkä ne tarvii."

"Ja meidän arvot sitten vähän määrittelee sitte tätä, et pitäis olla tasapuolinen myös."

"...täs viime aikoina, liittyen tällä hetkellä asuvien nuorten haluun keskustella, on joutunut hokeen aika paljon, että tasa-arvo ei oo se, et kaikki saa saman, kun tasa-arvo on se, et kaikki saa sen, mitä tarvitsee."

Nuoren yksilöllisyyttä oli huomioitava myös esimerkiksi sairauksien vuoksi. Tällöin koettiin, että nuoren tullessa nuorisokotiin, riittävän tarkat tiedot nuoren sairaudesta auttoi ohjaajia yksilöllisyyden huomioimisessa. Nuoren sairaudesta ja ainutlaatuisuudesta tulisi tietää mahdollisimman paljon jo ennen kuin nuori saapuu nuorisokotiin.

”Toki niinku nuorella voi olla joku diagnoosi vaikka. -- Jos on vaikka joku hahmottamisen pulma. Sit voi olla enemmän avuksi. Pyritään ottaa kyl huomioon kaikki.”

Ristiriitaisena koettiin myös tilanne, jossa nuoren sijoituksen tavoitteena on kotiutuminen, eikä sijoitus ole kovinkaan pitkä. Tällöin koettiin, että nuoren ei ole hyvä sitoutua yhteisöön, kuten pitkäaikaisesti sijoitettujen. Nuorelta ei voida myöskään odottaa, että hänen tulisi liittyä yhteisöön.

”Ja semmost nuortahan me ei oikein voida pakottaa siihen yhteisöön jos hänel on saatavilla se kaikki kotoota, jos on kotiutumassa. Niin siin on kyl pakko mennä yksilön etu edelle.”

Ristiriitaa koettiin myös nuoren arvomaailman kohdatessa yhteisön arvomaailman kanssa. Rajanveto yksilöllisyyden tukemiseen yhteisön kustannuksella oli haastava, kun oli kyse nuoren omista arvoista ja ajatuksista. Toisaalta ajateltiin, että nuoren arvoja ja ajatuksia pitää kunnioittaa ja hyväksyä, mutta tietyissä rajoissa. Tarkoituksena ei ollut muuttaa nuoren arvoja, mutta keskustelua arvoista haluttiin saada aikaiseksi.

”Ja toki sitten kaikki ajatusmaailmat ja niinku sellasii.. Ja ne voi joskus olla aika haasteellisiaki sellaset. Et kuinka paljon sitte lähtee tukeen vaikka semmosta ajatusmaailmaa et nuorella on vahva visio jostain yhteiskuntarakenteesta ja hän haluaa olla sellainen niinku, joka ei halua sitoutuu.. Ei halua käydä kouluja, haluaa vaan olla. Niin se on ehkä sellanen haasteen paikka sitte.. Pohtia tämmöstä niinku.. Kun halutaan niinku periaattees tämmösiä niinku nuoria jotka ei oo syrjäytymisvaarassa.. Et se ei oo niinku välttämättä nuoren edun mukasta niinku jäädä ihan laakereille makaamaan. Se vaatii sitte paljon keskusteluita. Ei haluta kuitenkaan lähtee aivopesemään niinku nuorta.”

”No tää nyt vähän poikkeee, mut me eletään tämmöses normiyhteiskunnas, mis on tiettyi normeja ja niit on aika paljon. Et mitä pitäs olla ja mitä pitäs tehdä. Toki niitä vastaanhan me aika paljon taistellaan ja seki on ehkä sitä yksilöllisyyttä toisaalta. Ja uskonnot... Et kaikki ei kuulu niinku samaan uskontoryhmään niin.. Se on myös yksilöllistä et voi tukea sitä kulttuuria ja uskontoa mist nuori tulee.”

”Sellaisessakin tilanteessa, jossa nuori ei halua olla missään tekemisissä nuorisokodin yhteisön kanssa, yhteisöllisyys voidaan nähdä työvälineenä, esimerkiksi auttaa nuorta

tarkastelemaan omia arvojaan suhteessa nuorisokodin arvoihin. ”Et miksi sä et koe, mitä sä näet niissä erilaista. Se ei välttämättä oo huono hänelle, vaan se on hänen prosessinsa vaihe, missä hän on omassa kasvussaan. Ja niinkun varmasti ne hänen arvot menee aika pitkälle semmoseen yhteiskunnan vastaisiin arvoihin.”

Kasvatuksen pyrkimys on tukahduttaa ääripäät ja muovata ihmisistä keskenään jokseenkin samanlaisia siitä huolimatta, että kaikissa kasvatusohjelmissä yksilöllisyyttä korostetaan. (Keltikangas-Järvinen 2004: 40.) Yksilöllisyyden minimoiminen ja ääripäiden tukahduttaminen koettiin toisaalta myös epäedullisena nuoren kannalta.

”Ihmisiä voidaan pakottaa tiettyyn muottiin mut kuinka kauaskantosta se on? Mä en usko et se kantaa pitkälle. Et jos ollaan niinku tällases vankilamaises ympäristös jos on tosi tiukat rajat, eikä huomioida.. Ei se vaan mun mielest kannata eteenpäin. Välittömästi ku ovi sulkeutuu takanapäin nii sitte on oma elämä ja vapaus, niinku joku semmonen ajatus.. Kyl sellanen osallistava yksilöllinen tyyli mun mielestä on ihan paras. Ihmisen arvostus.”

9.4.1 Miten ristiriita ratkaistaan

Halusimme selvittää, miten ohjaajat ratkaisevat yksilöllisyyden ja yhteisöllisyyden väliset ristiriidat. Suurin osa haastatelluista vastasi, että keskustelu oli paras väline ristiriitojen ratkaisuun. Tärkeänä koettiin se, että oli aikaa käydä läpi ristiriitoja, mutta näin aina ei ollut.

”Niin.. Jotenki itte ajattelee jokaisessa tilanteessa sillä tapaa että mä meen sen mukaan mikä on yksilölle parasta jossei se kauheen pahasti hankaloita yhteisön elämää.”

”Et varmaan sen reflektion lisäksi semmonen avoin dialogi on se, et jotta me ymmärtään mitä toinen on mieltä ja miks.. Et me ollaan kiinnostuneita toistemme mielipiteistä. Ja siin samallahen se aukee kans et mitä ite aattelee. Ne voi olla jotain arvoja ja asenteita mitkä on aika syvällä. Et semmosii pitää pohtii paljon. Ja ehkä lopputulos on sitte se hyvä kasvatus ja hoito, täs yksilö ja yhteisöllisyys... Ku me saadaan se matchaamaan hyvin.”

"...meiän pitää olla valmiita perustelemaan ja myös avoimesti niistä puhumaan."

"Sitä tasapainoilua varmaan ja meidän tarvii näistä ääneen kyllä puhua."

"Ja ehkä silloinkin moni nuori, jos niille avaa ja selittää sitä tilannetta ja ehkä vähä konkretisoi esimerkein, ni kyl ne ehkä sit ymmärtää loppuje lopuks sen ratkaisun, et miks ohjaajat on tehny tietyllä tavalla niinku että on jolleki nuorelle on annettu joku vapaus, jota muut nuoret ei oo saanu. Mut toisaalta en mä usko et meilläkään.. En mä tie, mie ite ajattelen sillä lailla, et jos joku nuori, sille yrittää selittää ja vaikka se ei sitte ymmärtäiskää ja se jää sen mielestä epäreiluks, nii onks se vaarallista jos se ajattelee, et nyt kävi epäreilusti. Et no, tervetuloa maailmaan, että ei oo aina reilua. Että monesti tuntuu siltä, et joku on epäreilusti, mut silloin se on opeteltava myös kestäämään sitä, koska asiat ei mee aina reilusti."

" -- Mä oon samaa mieltä että avoimuus ja keskustelu. Se auttaa niinku siinä. Ajoittain sitä aikaa ei oo riittävästi niinku siihen. Et silloin huomaa sen, et silloin saattaa rakoilla... Jos ei oo aikaa istuu jutteleen pöydän ääneen ja pohtii asioita."

Asioista puhuminen ei kuitenkaan ollut aivan ongelmaton. Useat olivat sitä mieltä, että vaitiolovelvollisuuden vuoksi eivät pysty perustelemaan riittävän hyvin valintojaan ja päätöksiään, ja tästä syystä nuori voi kokea kohtelun epäreiluksi.

"Siin on sitte toisaalta se ristiriita, et kaikesta ei voida puhua avoimesti, että et sitten kaikkea ei voi aina selittää tai perustella toisille..."

"Ja onhan se myös sillä tapaa itelle työntekijänä hankalaa kun joku nuori tulee kysymään et minkä takia hänen kaa toimitaan näin ja toisen kaa toimitaan näin. Ku et sä voi alkaa puhumaan sen toisen nuoren asioista. Sä et voi antaa selityksiä. Sun täytyy sanoa et no kysy siltä toiselta nuorelta, mutta ei sieltäkää ehkä välttämättä tuu sitä oikeeta vastausta ja sitte..."

9.4.2 Tasapainoilu

Haastateltavat kokivat, että tasapainoilu yhteisöllisyyden ja yksilöllisyyden välillä oli vaihtelevaa. Merkittävänä esteenä tasapainoilulle koettiin aika. Tasapuolinen ja yksilöl-

linen kohtelu ei ollut mahdollista, jos aikaa ei ollut riittävästi. Joku saattoi tarvita enemmän aikaa kuin toinen ja huomioidessa yhden nuoren tarpeita, toinen saattoi jäädä ilman.

"Tasapainoilu onnistuu välillä paremmin ja välillä huonommin, riippuen nuorista. Jos on oikein oireileva nuori, jolle pitää antaa enemmän aikaa, niin kyllä se on sitten aina jostain muualta pois ja kyllä se näkyy."

Ohjaajien omien arvojen koettiin vaikuttavan tasapainoiluun. Ohjaajien tekemiin päätöksiin tasapainoilussa luotettiin.

"Mä ainaki sanoisin, että vaikeeta se just on, niinku aikasemmin puhuttiinki, et sitte varmaan meillä on yksilöllisii eroja työntekijöinä, et kumpaa niinku henkilökohtasesti ehkä sitte painottaa..."

H5: "Mut ei siihen varmaan oo mitään semmosta niinku oikeeta tai yhtä ainoata tapaa toimiakaan koskaan vaan on vaan pakko luottaa siihen että kaikki toimii sit niissä tilanteissa parhaimmalla näkemällään tavalla."

9.4.3 Kun yhteisöllisyys menee yksilöllisyyden edelle

Kysyimme, millaisissa tilanteissa yhteisöllisyys menee yksilön etujen edelle. Näitä koettiin olevan esimerkiksi tilanteet, joissa yhteisön hyvä palvelee myös yksilöitä.

"...jos esimerkiksi suunnitellaan jotain yhteistä, mihin kuuluu niinkun koko yhteisö, oli se sitten vaikka jokavuotinen joulusiivous, niin yksilöllisyys saa sillä tavalla väistyä, että jokainen niinku ottaa osaa siihen ja siitäki käydään sitä keskustelua, että tää on kuitenkin kaikkien asuinpaikka, jollekin nuorelle tää on koti, joku kutsuu tätä kodikseen, joku kutsuu laitokseksi, mut että jokainen täällä asuu ja on tietyn määrän ajasta, jolloin se on kaikkien vastuulla pitää huolta tästä meidän yhteisestä paikasta."

Haastateltavat kokivat myös, että oli olemassa tilanteita, joissa yksinkertaisesti oli pakko toimia yhteisön edun mukaan.

"...semmoset suuremmat linjat ja puitteet ja arjen rakenteet -- ohjaa sitä koko talon toimintaa..."

9.5 Omaohjattavan paikka yhteisössä

Kysyimme haastateltavilta heidän näkemyksiään omien ohjattaviensa paikasta ja roolista yhteisössä. Haastateltavat kokivat, että osa ohjattavista oli yhteisöstä vetäytyviä, mutta osa oli yhteisöä kaipaavia ja vahvasti osallisia. Kokemus myös siitä, tarvitsiko omaohjattava vahvasti yhteisöä, vaihteli paljon. Osalla nuorista saattoi olla nuorisokodin ulkopuolisia yhteisöjä, joten nuorisokodin yhteisöön ei tarvinnut kuulua kovinkaan vahvasti. Haastateltavat kuvailivat, että nuoriin, jotka viettivät aikaa enemmän yhteisön kanssa, oli useasti helpompi tutustua. Aikaa pystyi antamaan enemmän nuorelle hänen ollessa ja toimiessa muiden kanssa.

" Ne omaohjattavat, ketä meillä on ollu, ketkä on ollu yhteisöllisiä, niin se kyllä helpottaa työskentelyä ja sitä että kun ohjaajat on yksin vuorossa, sulla on pahimmillaan kahdeksan nuorta talossa, niin yksinkertaisesti sitä, joka linnoittautuu omaan huoneeseen, on tosi vaikee huomioida ainakaan yhtä paljon kuin niitä seitsemää muuta, jotka viettää yhteisissä tiloissa aikaa. Et sitten ei oikeen saa sellasta kuvaa sen nuoren tunnetiloista, eikä siitä miten se toimii muiden kanssa, eikä oikeen pääse, kun ei synny ristiriitatilanteita tai sanaharkkaa tai mitään, ei oo mitään mihin tarttuakaan, ei oikeen niinkun saa mistään kiinni, et siinä kohtaa yhteisöllinen nuori antaa paljon enemmän työskentelypohjaa ja sitä, on sitä työmaata, mihin käydä käsiks. Sitten taas toisaalta semmonen vetäytyvä nuori on, siinä on omat haasteensa ja meidän resursseilla se on välillä kovinkin haasteellista."

10 Johtopäätökset

Molemmassa nuorisokodeissa koettiin olevan yhteisöllisyyttä. Toisessa nuorisokodissa oli onnistuttu edistämään yhteisöllisyyden syntyä vaikuttamalla nuorisokodin rakenteisiin. Yhteisöllisyys näkyi nuorten puheissa ja toiminnassa: nuoret saattoivat kuvailla nuorisokodin porukkaa sanalla ”me” ja viettää aikaa yhdessä. Ohjaajat kokivat, että yhteisöllinen henki nuorisokodissa helpotti myös heidän omaa työskentelyään. Kun usea nuori oli läsnä, oli helpompi antaa aikaa useammalle.

Yksilöllisyys koettiin tärkeäksi, sillä jokainen nuori oli ainutlaatuinen ja ansaitsi ainutlaatuisen kohtelun kasvaakseen eheäksi aikuiseksi.

Ristiriitaa yhteisöllisyyden ja yksilöllisyyden välille aiheutti eniten tasapuolisuuden toteuttaminen ja osoittaminen. Tasa-puolinen kohtelu ei tarkoita automaattisesti, että kaikkia kohdellaan samalla tavalla, vaan sitä, että lapsen ominaislaatu huomioidaan eri tilanteissa (Keltikangas-Järvinen 2004: 27.) Tasapuolista kohtelua oli jokaisen nuoren yksilöllinen huomioiminen. Tärkeää oli pystyä perustelemaan nuorille, miksi yksilöllisiä valintoja tehtiin kunkin nuoren kohdalla. Ellei perusteluita pystytty osoittamaan esimerkiksi vaitiolovelvollisuuden vuoksi, ristiriita näyttäytyi nimenomaan nuorille. Toisaalta vaikka perustelut oltaisi voitu osoittaa, nuoret eivät välttämättä ymmärtäneet syitä ja kokivat tilanteen epärealistisena. Epäreiluus tasapuolisen kohtelun vuoksi ei kuitenkaan ollut huono asia, vaan sen koettiin kasvattavan nuorta ihmisenä. Aina ei voi saada mitä haluaa.

Tehdessä valintoja yhteisöllisyyden ja yksilöllisyyden välillä, yksilön etu tuntui nousevan aina ensin. Yhteisöllisyyttä pyrittiin huomioimaan kuitenkin aina kun mahdollista.

Syrjäytymisen ehkäisyn kannalta yhteisön laatu oli merkittävä. Jos yhteisö oli toimiva ja rakentava, sen koettiin olevan tärkeä työväline nuoren minuuden rakentumisessa.

11 Pohdinta

Aihe oli mieluinen kummallekin meistä, sillä lastensuojelu on kiinnostava työkenttä. Oma kokemus nuorisokotityöstä antoi mielenkiinnon tutkia juuri näitä kahta laitosta. Haastattelut olivat mukavia ja lämpimiä tilanteita, sillä työntekijät olivat tuttuja. Saimme paljon kiitosta haastatteluista juuri sen vuoksi, että ohjaajat saivat mahdollisuuden keskustella aiheesta. Ohjaajat totesivat, että vaikka ristiriidat yhteisöllisyyden ja yksilöllisyyden välillä ovat arkipäivää, niistä keskustellaan silti liian vähän.

Nuorisokodit vaihtelivat keskenään paljon etenkin yhteisöllisyydessä, vaikka ovatkin saman yhdistyksen yksiköjä. Tähän todennäköisesti vaikutti myös profiilien erilaisuus ja erilaiset rakenteet.

Koemme, että toteutimme haastatteluosuuden hyvin ja saimme erittäin hyviä vastauksia tutkimusongelmaamme ajatellen. Haastateltavat heittäytyivät haastatteluihin mukaan kiitettävästi ja pohtivat syvästi kysymyksiämme.

Opinnäytetyön tekemiseen olisi jälkeempäin ajateltuna pitänyt varata runsaasti enemmän aikaa. Molemmat työskentelivät ja kävivät koulua samalla kun työtä tehtiin. Illat olivat usein sitä aikaa, kun tavattiin ja silloin molemmat olivat usein niin väsyneitä, ettei ajatuksia ja tekstiä syntynyt.

Tutkimus oli hyvä väylä oivaltaa lukemansa teoria, sillä tehdessä haastatteluja, huomasin käytännön ja teorian käyvän vuoropuhelua keskenään. Oli hyvä, että työ aloitettiin jo keväällä, sillä aineistoa analysoitaessa tarvitsi aikaa jäsentämään oppimaansa.

Uskomme, että saimme tulevaisuuteen työelämää varten hyviä eväitä opinnäytetyöstämme. Yhteisöllisyys ja yksilöllisyys ovat arvoja, jotka kohtaa jokaisella työpaikalla, mitä vastaan tulee.

12 Lähteet

Edita Publishing Oy n.d. Finlex. Verkkodokumentti.
<<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=lastensuojelulaki>>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos n.d. Sosiaaliportti. Verkkodokumentti.
<<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-fi/lastensuojelunkasikirja/>> Luettu 25.10.2013

Heinonen, Ulla 2008. Sähköinen yhteisöllisyys. Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen laitoksen julkaisuja. Pori.

Helkama, Liebkind, Myllyniemi 2007: 268, 269, 279-280

Hirsjärvi, Sirkka. Hurme, Helena 1995: Teemahaastattelu. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, Sirkka. Remes, Pirkko. Sajavaara, Paula 2000: Tutki ja kirjoita. Vantaa: Tummavuoren kirjapaino Oy

Hyypä, Markku T. 2002. Elinvoimaa yhteisöstä. Sosiaalinen pääoma ja terveys. Keuruu: PS-Kustannus.

Hämäläinen, Juha 2010: Nuorisokasvatuksen teoria – perusteita ja puheenvuoroja. Helsinki: Yliopistopaino

Isokorpi, Tia 2008. Pää pyörällä, kaaoksesta rauhoittumiseen ja aitoon läsnäoloon. Juva: PS-kustannus.

Mäkinen, Olli 2006: Tutkimusetiikan ABC. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy

Kaipio, Kalevi 1999. Kasvattava yhteisö. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy

Keltikangas-Järvinen, Liisa 2004: Temperamentti - ihmisen yksilöllisyys. Helsinki: WSOY

Kurki, Leena 2002. Persoona ja yhteisö – personalistinen sosiaalipedagogiikka. Jyväskylä: Paino Kopijyvä Oy

Kyrönseppä, U. & Rautiainen, J. 1993. Lapsi laitoksessa. Porvoo: WSOY.

Lastensuojelun keskusliitto ry, Laituriprojekti 2004: Sijaishuollon neuvottelu kunnan julkaisuja 18 – Valtakunnalliset sijaishuollon laatukriteerit, Jyväskylä: Gummerus kirjapaino oy

Lauri, Sirkka – Eriksson, Elina – Hupli, Marja 1998. Hoidollinen päätöksenteko. Helsinki: WSOY.

Lehtonen, H. 1990. Yhteisö. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.

Paasivaara, L. Nikkilä, J. 2010. Yhteisöllisyydestä työhyvinvointia. Helsinki: Kirjapaja.

Raina, Liisa - Haapaniemi, Rauno 2005: Yksilöt yhdessä - kasvatus ja persoonan laatu. Tallinna: AS Pakett kirjapaino

Saukkonen, Sakari 2003. Koulu ja yksilöllisyys - jännitteitä, haasteita ja mahdollisuuksia. Jyväskylä: University Printing House